Bat. Gen.
XXVI
368

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

XXVI 368

STAAT VAN JAVA.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

STAAT VAN JAVA.

In den staat of de Maatschappij, waarin staatkundige vrijheid bevestigd is, voelt zich een ieder genoopt, om zijn verstand en zijne vermogens toe te wijden aan alle de belangen van dien maatschappelijken band. Onder de bestanddeelen van de Nationale welvaart komt een onderscheidende rang toe aan onze Bezittingen in de beide Indiën. De beschouwing, die mij zal bezig houden, is aan de Bezittingen in den Indischen Archipel gewijd. De staat dier Bezittingen, welke bij ons aangenomen is, Java te noemen, brengt eene zeer groote verscheidenheid van gewigtige voorwerpen voor den geest; ik zal die alle, voor zoo veel het mij mogelijk is, ter zijde stellen, om mij tot den staat der Geldmiddelen van de Indische Regering te bepalen.

Sedert Nederland weder in het bezit van Java hersteld was, deed die Bezitting door uiterlijk vertoon aan welvaart en bloei gelooven. De Koffij, het stapelproduct, nam van jaar tot jaar toe; het product was tot eene hoeveelheid geklommen, die voorheen op verre na niet bereikt was; de prijzen hadden zich jaren achtereen op eene aanzienlijke hoogte staande gehouden, en verrijkten Java in eene ongemeene mate; de handel was levendig en aanzienlijk, alles scheen welvaart te ademen.

PERPUSTAKAAN NASIONAL REPUBLIK INDONESIA

Met het begin van het jaar 1825 verviel die waan; men ontdekte, dat de geldmiddelen van reeds vroeger af in de schromelijkste verwarring, en de inkomsten ontoereikend waren voor de behoeften. De nood, daaruit ontstaan, was tot schrikbarende uitersten geklommen; te gelijker tijd stortte de hooggeroemde welvaart in, velerlei en naamlooze ellende breidde zich over Java uit, en altijd voortgaande tot nu toe, hebben zich meerder onheilen daar bij gevoegd, en nog biedt de toekomst haar dreigende gevaren aan, zoodat het in niets overdreven is te zeggen, dat Java tot op den uitersten rand van den afgrond hares verderfs gebragt is.

Het is ten hoogste belangrijk, de opgenoemde resultaten tot aan derzelver oorzaken na te sporen; maar de uitgebreidheid der onderwerpen vordert eene afzonderlijke beschouwing. Na eenige weinige aanmerkingen op de staten van de Indische geldmiddelen, zoo als die door dit Gouvernement aan de Staten-Generaal in Hoogstderzelver zitting van 1825 zijn medegedeeld, zal ik overgaan tot den bewilligden bijstand voor Java, in de Leening van 20 millioenen, in dato 23 Maart 1826, en hetgene daarbij heeft plaats gehad, voortzetten; met de gevolgen voor te stellen, welke daaruit ontstaan zijn.

Zeer vele rampzalige gevolgen zouden er voorgekomen zijn, als de Indische Regering zich verpligt had gevonden, om jaarlijks verantwoording te doen van hare inkomsten en uitgaven, van gebruikte kapitalen, die door buitengewone voorvallen bekostigd hadden moeten worden, van de middelen, die dat buiten-

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

tengewone gedekt hadden, en de uitstaande credieten, met de nog onvereffende schulden. Eene huishouding, hoe groot en uitgebreid die ook zijn moge, kan zonder zoodanige, waarachtige en welverstane kennis niet bestaan; het gemis daarvan is een onverdedigbaar verzuim, hetwelk op gewisse ruine uitloopt. Was het niet in den aard der zake gelegen, dat aan den eersten ambtenaar in Indië eene bijna onbepaalde magt gegeven wordt, die daardoor zelfs verantwoordelijkheid van zich werpt, en zich in alle zijne verlangens kan toe te geven? moesten dan die consideratiën geene kracht toevoegen aan de noodzakelijkheid, dat de Ministers zeer juiste kennis droegen van den finantiëelen staat in Indië, of behoort het niet tot hunne verantwoordelijkheid, dat de gewone lasten de inkomsten der Bezittingen niet te boven gingen? Of is het beleid niet in de handen der Ministers betrouwd, dat de Bezittingen aan dat groote oogmerk voldoen, van de lasten van het Moederland te helpen schragen? Bij die behoorlijke ondergeschiktheid der Indische Regering zou het eene onmogelijkheid geweest zijn, dat in de acht jaren, die sedert ons hersteld bezit van Java verstreken waren, geene afgesloten boeken bij de Indische huishouding bestonden; dat erkende monument van verzuim zou dan niet bestaan hebben; de inlichtingen, die de Indische Regering van hare geldmiddelen gaf, zou dan niet door berekeningen en ramingen aangevuld zijn.

Als zoodanige verantwoording had plaats gehad, ware het dan mogelijk geweest, dat de verschrikke-

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

lijke hoogte, waartoe de uitgaven der Indische Regering geklommen waren, niet met ontzetting zoude vernomen zijn, en vermits het zoo duidelijk als een paal boven water was, dat zoodanige lasten volstrekt niet konden gedragen worden, zoude welke oorzaak, welke zoo geduchte gevolgen na zich gesleept heeft, in den aanvang gestuit, en de voortgang met goed verstand gekeerd geworden zijn.

Het kan niet uit het oog verloren worden, dat in den jare 1787 alle de gezamenlijke behoeften der Indische Bezittingen bedroegen een kapitaal van. . . . . *f* 8375324;
om dit met ons tegenwoordig bezit gelijk te maken, moeten daarvan worden afgetrokken de uitgaven, voor

Bengalen	*f*	180390
Ceylon	-	677320
Malabar	-	342072
Kaap de Goede Hoop. . .	-	798717
	f	3998499

gevolgelijk hebben onze Indische Bezittingen in den jare 1787 gekost voor de deelen, die ons daaraan zijn overgebleven, de Molucco's daaronder begrepen, ... *f* 4376825

Ik kan niet voorbij daarop eene zeer gewigtige aanmerking te maken, welke, vergeleken met den jammerlijken toestand, waarin zich Java in 1825 bevond, de hoogste opmerking verdient; het is deze, dat bijna te dien tijd, bepaaldelijk in 1776, 1777, de generale magt in de Oost bevonden was groot te wezen 19192 koppen Europeezen en 2663 Inlanders: gewis strekt dit om de verwondering over de matigheid der behoeften te doen toenemen. Om billijk te oordeelen,

dient

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

dient hierbij gevoegd te worden eene consideratie, die in eene omgekeerde rede op de uitgaven der Regering van invloed was; het bestaat in het geringe bezwaar, dat de gagiën der civiele ambtenaren te dier tijd bedroegen: een' Gouverneur was toegelegd *f* 200 in de maand, een' Secretaris van de hooge Regering *f* 180 of *f* 150 in de maand, Ontvangers-Generaal der Jacatrasche Domeinen *f* 130 in de maand, hetgeen de opper-kooplieden van het kasteel ook genoten; dit zijn de hoogste ambtgelden ten dien tijde.

Voortgaande in het vervolg van tijd, hebben de behoeften voor Indië van 1802 tot 1805 bedragen Rop. 4,240000. Van 1808 tot 1810 onder het bestuur van Daandels, Rop. 5,550000. Onder het Engelsche beheer heeft hunne kostbare inrigtingen, zoo als hunne gewoonte in alles is, de uitgaven doen klimmen tot op Rop. 8750000 in de jaren 1812 tot 1815. Van daar volgt de overgang onder de Nederlandsche Regering en daarmede de meer dan verdubbelde uitgave der Engelsche Administratiekosten, als men de adstructive memorie raadpleegt, (dato 14 November 1825) bij wijze van explicatie, aan de Indische Staten gevoegd, wordt men onderrigt, dat de buitengewone uitgaven, die zoo zeer tot verzwaring gestrekt hebben, uit derzelver aard, in de eerste jaren geleden zijn, en desniettemin zijn de uitgaven, in de drie eerste jaren van ons hersteld bezit, nog zeer verre beneden die der vier volgende jaren gebleven; de reeds gemelde adstructive memorie stateert die uitgaven als volgt:

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

1817	*f* 17399426
18	- 19804216
19	- 21071513
20	- 25070542
21	- 23836810
22	- 22654976
23	- 22115133

Voor 1824 was de raming boven de *f* 26 Millioen; dezelve heeft zich niet bevestigd: zeer mogelijk, dat niet alleen de inkomsten voor dat jaar verre beneden de raming gevallen zijn, maar dat ook de onkosten uitgedijd zullen wezen.

Verbijsterend zijn deze vergelijkingen en de schrikbarende staat, waartoe de uitgaven gestegen zijn; drie jaren zijn er verloopen, en nog is niets gebleken, hetwelk het verstand in staat stelt, om daarover een redelijk begrip te vormen.

Als men het koffij-product op 300000 pikols, en den prijs op *f* 60 pr. pikol stelt, dan geeft het een totaal bedrag van 18 Millioen; dit is het voorname, dat voor 22 en zelfs 26 Millioen administratie-kosten verkregen wordt: diezelfde kwantiteit Koffij zou naar den tegenwoordigen stand van prijs geen 7 Millioen waard zijn.

De geldelijke ongelegenheid, waarin Java zich bevond, maakte het dringend noodzakelijk, dat Nederland bijstand bood; tot dat einde diende de voordragt van den Koning aan de wetgeving voor eene leening van 20 Millioen, onder de guarantie van het Rijk zoo voor Intrest als aflossing.

Het is zeer opmerkelijk, dat deze leening niet geschiedde voor Java afzonderlijk, maar voor de overzeesche Bezittingen in massa. Bij het stuk No. 15 » antwoorden op de bedenkingen der Secti-

en

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

ën van de tweede Kamer," is het oogmerk verklaard te bestaan, in het vermijden van het jaarlijksche Budged te bezwaren met de kosten van eenige der Bezittingen, en dezelve te dekken, door de batenuit de Oost-Indische kas. Tegen dit beginsel zou kunnen aangemerkt worden, dat er geene zekerheid in bestond. Als aan de subsidiën voorzien en het overgemaakte uit de Bezittingen als inkomsten verantwoord werd, ziet men niet, dat er van 's Lands penningen één gulden meer gebruikt zou zijn. Veeleer zou het gevaar loopen, dat men die schikking in verband bragt met art. 60 der Grondwet, en deze hypothese zou tot de twee volgende resultaten leiden. Vooreerst, dat de integrale revenuen van de Oost-Indische Bezittingen niet als zoodanig onder de inkomsten van het Rijk zouden verantwoord worden, en het stelt voor beginsel, dat eenige Overzeesche bezitting subsidiën behoevende, daarvoor door de Uitvoerende Magt 's Rijks Penningen zouden kunnen worden gebruikt, zonder dat op die wijze, door de Grondwet voorgeschreven, in deze uitgaven bewilligd en de betaling aangewezen was geworden door de Staten-Generaal. Zoo niet deze maatregel zoodanig karakter op het voorhoofd droeg, zou men uit hoofde van het beginsel, en de gewigtige gevolgen, die er in opgesloten zijn, het als overdreven afweren. De daadzaak, die hierbij plaats gehad heeft, zal dit gevoelen in een volkomen helder licht plaatsen: bij de reeds vroeger aangehaalde stukken door het Gouvernement ter dezer gelegenheid aan de Staten-Generaal overgelegd, komt Sub. N. 15 A voor: » eene opgave van *het be-*

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

» *taalde* uit de Oost-Indische fondsen ten behoeve » der West-Indische Koloniën," aantoonende, dat het bedrag van den jare 1821 tot en met 1825 geweest is 16 Tonnen schats. Het zou wel schijnen, als of dit stuk ten onregte dat opschrift droeg; althans het aangehaalde stuk, » Antwoorden op de bedenkingen &c." stelt op bl. 4, dat de Indische Regering aan 's Rijks schatkist *pr. Saldo schuldig is te voldoen f* 1600000. Het op bl. 6. aangehaalde, als of die laatstgemelde som ontstaan ware uit een saldo, hetwelk de Indische Regering op het bedrag der van het Engelsch Gouvernement overgenomene goederen, door betalingen in Nederland gedaan, schuldig gebleven was, lijdt aan eenige onduidelijkheid; het verkrijgt echter alle zekerheid, dat die 16 Tonnen waarlijk die zijn, welke voor de West-Indië zijn besteed geworden, vermits het op bl. 6. blijkt, dat dit Saldo ontstaat uit voorschotten, welke sedert het hersteld bezit waren verstrekt, gevolgelijk, dat er geene O. I. kas gedurende die verstreken jaren had bestaan, waaruit dit voorschot voor de West-Indië had kunnen aangevuld worden; ook is het van algemeene overtuiging, dat de benaauwde staat der Indische geldmiddelen het haar onmogelijk maakte, in de jare 1824 en 25 alhier fondsen buiten beschikking te hebben. Het heldert zich daardoor op, doordat het object op bl. 6. vermeld, op de voorloopige Balans gequoteerd N°. 15 C. de Indische Regering in hare lasten voor den eersten post brengt als crediteur.

Brittish Gouvernement, saldo aan hetzelve komende, wegens zoodanige Posten, waarvan de uitbetaling in Europa zou geschieden *f* 1,358,400.

Dit

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Dit object was onvereffend, en kon dus voor de effective betaling niet ten laste van Indië gebragt zijn, maar nog meer; Extract uit een rapport voor eene financiële commissie en gequoteerd 15 B, doet blijken op bl. 3, dat de Indische Regering schuldig was.

4. Aan het Ministerie van Koloniën. *f* 1,600,000.
5. Volgens Tractaat, aan Engeland te betalen . . . . . = 1,000,000.

Het voorafgaande leidt tot het resultaat, dat er geene door de Indische Regering geremitteerde gelden voorhanden waren, welke voor de West-Indische gebruikt hebben kunnen worden; dat de Indische Regering speciaal voor het aan de West-Indië verstrekte, Debiteur van het Rijk is gebleven; dat de geheele Transactie zich bepaald heeft, niet om dat kapitaal uit de Indische kas te nemen, maar hetzelve van andere objecten te ontleenen, en al hetgene ten deze te verrigten was alleen bestond, om naar eenen Debiteur om te zien, ten gevolge waarvan aan de Indische Regering dit opgelegd geworden is. Dit alles schijnt op zeer juiste argumenten gegrond te zijn, en nogtans ontwaart men eene huivering om het gestelde aan te nemen, tot zoo lange men een volkomen begrip verkrijgt, hoe de ontlasting der objecten, van welke die 16 Tonnen gouds ontleend is, op die wijze door de Rekenkamer gevalideerd heeft kunnen worden.

Wat aangaat de maatregel, om voordeelen, die nog in een ver en onzeker verschiet zijn, te gebruiken voor eene effective behoefte, dit staat gelijk, met het spreekwoord, » van zijn koorn groen te eten," te buiten te gaan. Het is een mislukte maat-

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

maatregel, hoe kan het gaan, dat eene administratie, die onder hare eigen bezwaren ter neder gebogen ligt, daarenboven bezwaard worde met lasten, tot welke en derzelver aard zij niets gemeens heeft?

De staat der finantiën van Indië brengt tot zekerheid, dat het hulpmiddel, om uit eventueele revenuen eener bezitting de behoeften eener andere Bezitting te voeden, voor het vervolg onbruikbaar is, en dat het verpligt tot het omzien naar andere middelen. Voortgaande met de beschouwing der voordragt voor de leening als bijstand voor Java van 20 Millioenen, ontwaart men, dat al terstond, bij den aanvang der beraadslagingen van de Staten-Generaal, de aandacht tot het 60 artikel van de Grondwet bepaald werd, houdende: »De Koning heeft bij uitsluiting het opperbestuur over de volkplantingen en bezittingen van het Rijk in andere werelddeelen." Door de verlichte mannen, die aldaar sessie hebben, is het als eene hoofdzaak van eene zeer delicate beraadslaging en ingewikkeld van aard beschouwd. De verbalen van het dien aangaande bij de sectiën verhandelde, alle de stukken daartoe behoorende, en de discoursen in de openbare vergaderingen uitgesproken, dragen de blijken, dat het onderwerp niet tot een vast beginsel gebragt is. Tien jaren was reeds dit Rijk gevestigd geweest, en nog waren nooit de gewigtige belangen der Bezittingen aldaar ter tafel gebragt, veel min artikel 60 der Grondwet, uit kracht van hetwelk de beraadslaging moest afgeleid worden. De tijd moest toch geboren worden, welke het noodza-

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

zakelijk zou maken, die wijsgeerige en regeringkundige beginselen op een' onwrikbaar vasten voet te stellen. De aandachtige Lezer is door de voorafgegane periode, betrekkelijk tot de Overzeesche Bezittingen in massa, reeds bij anticipatie in dit onderwerp diep ingeleid, en het zal hem gebleken zijn, dat reeds in 1821 de omstandigheden plaats hadden, welke dit onderzoek inriepen; meer dan ééne reden bestaat er, waarvan men verwachten mag, dat het in deze sessie van de Wetgeving tot een vast besluit zal komen; daardoor is het althans niet ongepast: eenige weinige aanmerkingen op dat onderwerp hierbij te voegen.

De redenering van den Graaf VAN HOGENDORP, in zijne » Bijdragen van Staat," 8e. deel, heeft, naar mijn oordeel, eenen zoo hechten grond, dat ik die als den mijnen aanneme, en daarop mijne beoordeeling ontwikkele. Het art. 60 komt voor in de zesde afdeeling van het 2e. hoofdstuk der grondwet. Van de magt des Konings, de bewoording van den Tekst is. » Het opperbestuur." Maar het Bestuur is geene wetgeving, het is de uitvoering der wet; en heeft de Koning en zijn Bestuur eene nieuwe Wet of verandering in de Wet noodig, zoo kan hij een voorstel daartoe doen aan de Staten Genl. Het is het Hoofdstuk van het Bestuur, van de uitvoerende magt, van die des Konings. Aan die magt was het onderwerp van de afdeeling gewijd; hij draagt die onverdeeld, dat is bij uitsluiting, aan den Koning op. Het is onbestaanbaar, dat men redenere: met het opdragen van dat Bestuur is alle magt, en dus ook die van Wetgeving, verbonden; zoo doende zou er eene uitge-

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

gedrukte opdragt van magt eene niet uitgedrukte en stilzwijgende magt met zich voeren; de Koning heeft een zeer aanzienlijk deel in het maken van de Wet, maar in geen opzicht is die magt geheel aan den Koning verbleven. Het Bestuur is geene Wetgeving, het is de uitvoering der Wet; het berust dus op Wetten, die in den vorm, door de constitutie voorgeschreven, gemaakt zijn en in der tijd gemaakt zullen worden. Het 3e Hoofdstuk der Grondwet omschrijft en heeft de Wetgeving tot onderwerp; op welken grond zou dan beweerd worden, dat daartoe behoorende zaken onder een ander Hoofdstuk zouden geamalgameerd zijn?

Als deze verklaring aangenomen is, dan acht ik het geheele verstand van den Tekst, welke op het woord *uitsluitend* aankomt, geheel onbedwongen en zeer eenvoudig opgelost; het brengt terug tot het voormalige Bestuur, en drukt uit, dat zoodanige medebesturende magt, als onder den naam van Oost-Indische Compagnie of Indische Raad bestaan heeft, niet zal kunnen ingesteld worden, maar dat het Bestuur onafhankelijk daarvan, en met uitsluiting daarvan, aan den Koning opgedragen is. Het is als of de wijsheid, die bij het ontwerpen der Grondwet voorzat, ook vooruitzag, dat een tijdverloop van twaalf jaren nog aanbidders zou nalaten voor de puinhoopen der roemrijke Oost-Indische Compagnie, en die, bijaldien zij het vermogen daartoe hadden, niets vuriger zouden wenschen, dan de zegepraal van hare herstelling.

Uitsluitend Bestuur is wel een ongedeeld, maar geen absoluut Bestuur. Kan er eene genoegzame re-

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

reden gedacht worden, dat de Inlandsche bevolking, en de Nederlandsche Ingezetenen, kinderen in den schoot van Neêrlands Grondwet geboren, aan de beschermende magt van de wetgeving zouden onttrokken zijn? De eerste grondslagen van het Maatschappelijk bestaan moeten nog gelegd worden op Java; tot tweemalen toe, is ten aanzien van het gewigtig belang, de eigendom, op actie, reactiën gevolgd. De wankelende interpretatie van Art. 60 der Grondwet heeft zich tot Indië uitgestrekt; kooplieden en andere Ingezetenen van Batavia wilden hunne toevlugt nemen tot de Staten-Generaal, en in hunnen boezem de klagten uitstorten over de rampen en onheilen, die de emissie der Duiten over hen en over Java bragt; zij zijn teruggehouden, doordien zij in het denkbeeld verkeerden, dat Art. 60 hun ontzegde bij de Staten-Generaal gehoord te kunnen worden of herstel der grieven te verkrijgen.

Ik herhale het, dat ik vermeen in hetgene ik ten aanzien van de Overzeesche Bezittingen in massa gezegd heb, het punt in contestatie, wegens Art. 60 der grondwet, voldingend uiteengezet te hebben, alzoo in de adstructive Memorie op bl. 2 getuigd staat, dat de voor de West-Indië gedisponeerde kapitalen door die Koloniën zelve niet konden geleden, ergo ook niet geliquideerd worden, en derhalve, even gelijk alle andere Objecten, moesten zij in de Jaarlijksche begrooting van de uitgaven van het Rijk opgenomen geworden zijn.

De zaak het *uitsluitend Bestuur* betreffende, vindt zich in het gedeelte van den *waarborg*, waartoe ik nu overga, als doorweven, en gevolgelijk in de be-

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

behandeling daarvan, zal het verder toegelicht worden.

» In de ministeriëele antwoorden op de bedenkin-» gen der afdeelingen," wordt op bl. 1 gezegd: » Wanneer derhalve de Koning de noodige voorzie-» ningen met gemeen overleg van de Staten-Generaal » verlangt te nemen, dan handelt Hoogstdezelve » in den geest der Grondwet." Maar als het hoofd-doel der Grondwet de bestanddeelen der magt voor het Rijk specifiek omschrijft, na dezelve tegen elkander gewogen en afgescheiden te hebben, zou het schijnen, dat die ministeriëele verklaring niet met den geest der Grondwet overeenstemt, maar veel meer met dezelve in botsing is. Gemelde verklaring stelt die magt voor als vloeibaar, en geenszins, zoo als de Grondwet het doet, naauw omschreven; de Grondwet stelt, dat in de vastheid, en in het behoud van dat evenwigt van magt, de dierbaarste belangen gelegen zijn. Zij gedoogt niet, dat eene afdeeling van magt eenig gedeelte van derzelver attributen door eenigen afstand vermindere, en evenmin, dat eene andere afdeeling van magt toevoeging aanneme, derhalve kan het arbitraire, van te doen, of niet te doen, niet ondersteld worden.

Van gelijken aard is, hetgene in diezelfde Memorie op bl. 4 voorkomt: » dit Koninklijk voor-» stel geeft dus de krachtdadigste verzekering, » dat voor het afloopen der tegenwoordige lee-» ning, geene nieuwe leening, zonder dat gemeen » overleg, zal geschieden." De Staten-Generaal konden zoodanige verzekering niet aannemen, vermits dat vermogen, aan hen en aan hunne bewilliging toekomt.

De-

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Deze argumenten ontleend zijnde uit een stuk, hetwelk volgens het opschrift posterieur moet zijn aan de voorbereidende deliberatiën van de Secties afzonderlijk en van allen te zamen, blijkt daaruit wel, dat het niet te veel gewaagd was te zeggen, dat de zaak niet doorgrond, noch tot een vast beginsel gebragt was.

Die onderstelling liet de mogelijkheid toe van eene beslissing, welke aan de Staten-Generaal alle mederegering in de zaken van Indië ontzegde, in welk geval derzelver bevoegdheid, evenmin derzelver verpligting in het concurreren tot de bewuste Leening zou kunnen betoogd worden.

Werd het daarentegen als een beginsel aangenomen, dat wel alles wat tot de magt van uitvoering behoort, bij uitsluiting aan den Koning, en alle wettelijke verordeningen, naar het voorschrift der Grondwet, aan de Staten-Generaal in het gemeen met den Koning opgedragen was, dan zou als van zelf daaruit voortvloeijen, dat de tusschenkomst van de Staten-Generaal zich niet tot het verleenen van een' gevraagd wordende bijstand zou kunnen bepalen; de bewilliging daartoe kan eerst bestaan in eene doorloopende kennis van den staat der Bezittingen, van de oorzaken, die den bijstand noodzakelijk hebben gemaakt, van het beoordeelen, of de te verleenen hulp toereikend is voor het volkomen herstel, en eindelijk in het beramen van wijze maatregelen, niet alleen om de bronnen van het kwaad voor het vervolg te stoppen, maar ook om den bloei en de welvaart der Bezitting op vaste grondregelen te bouwen. Door het uitoefenen van een zoo werkzaam en krachtig toezigt, zouden de vertegen-

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

woordigers alleen het vermogen verkrijgen, om met een vol vertrouwen, wanneer het vereischt werd, in bijdragen voor de Bezittingen toe te stemmen. Dit verband van middelen en die kennis moet de grondslag zijn, welken de vertegenwoordiger behoeft voor zijn geweten en voor zijnen pligt, eer hij besluiten kan lasten aan het volk op te leggen.

Uit dit active toezigt zou, in het belang van Nederland, voor de Koloniën, en ook voor de lasten op zich zelve, een zeer wezenlijk voordeel ontstaan. Het zou de opzettelijke beraadslaging over de bezittingen van het Rijk te weeg brengen, en ten gevolge hebben eene zoo noodzakelijke als sedert jaren verlangde volledige wetbepaling, zoo wel voor Java als voor de in den Indischen Archipel verspreide Bezittingen. Kon men alle de bestanddeelen van onze Koloniale Regering beschouwen als een voltooid en zamenstemmend geheel, dan zouden op dien gebaanden weg alle zaken geleidelijk voortgaan, en alle twijfelachtige middelen zouden buiten bedenking vallen.

Hieruit zou ook nog een zeer belangrijk nuttig gevolg geboren worden; zoo als het met de daad *(de fait)* bestaat, waren de Indische Bezittingen als buiten het gebied van de Wetgeving, en daardoor was de Constitutioneele verantwoordelijkheid van Ministers en hooge ambtenaren voor de Koloniën aan de vertegenwoordigers der Natie betwistbaar geworden. Het zou dit hoogst gewigtige beginsel van de Staatsregeling in dit gedeelte van Administratie vast stellen, in hetwelk het voorzeker het allerminste ontbeerd kan worden.

De

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

De door het Rijk verstrekte waarborg is volstrekt, en in de duidelijkste bewoordingen; er kan echter moeijelijkheid in gevonden worden, om de toegestane subsidie van 20 Millioenen, welke genegotiëerd wordende à 4½ pr. Intrest, door middel van de verzekerde jaarlijksche afbetaling van *f* 1400000, in 24 jaren tijds geliquideerd is, overeen te brengen met de wet, of Art. 1 met Art. 4 van dezelfde wet; het laatste Artikel waarborgt de evengemelde uitbetaling gedurende dertig jaar, tot het bedoelde einde, in Art. 1 vermeld. Het laatste is toch zeer aanmerkelijk meer dan het eerste, welk eerste, dat is de 20 Millioen, daardoor niet vermeerderd kan worden.

Bij de Inleiding der adstructive memorie, aan de voordragt voor de leening, als bijstand voor Java, gevoegd, vindt het oordeel geen vast geleide, door de assertie, dat het niet de zaak is, om eene opname van gelden ten bezware van het Rijk te wettigen, maar dat de renten en aflossingen geheel uit de inkomsten der Kolonie zullen worden gekweten, eene assertie, welke alleen de slotsom worden kan van het onderzoek, dat aan de Staten-Generaal onderworpen werd; maar als te dier tijd de Indische Regering nog naauwelijks uit den droom ontwaakte, die haar verblindde, en er sedert eenige jaren rugwaarts geene Boeken in eenen behoorlijken staat aanwezig waren, dan erkent men, dat deze inlichtingen eenige duisterheid overlaten, en niet genoegzaam zijn, om alle misvattingen voor te komen.

Als men den summieren staat van inkomsten en

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

uitgaven 1823 ingesloten nagaat, dan is er met en sedert 1817 een overschot van inkomsten van *f* 1264244; als nu zes maanden later eene voorloopige Balans, op Ultimo Junij 1824 gesloten, een nadeelig slot aanwijst, dan is het notoir, dat binnen dien termijn te gelijk verteerd is het bovenstaande batig saldo, en beiden te zamen moet gevoegd worden, bedragende . . . . . *f* 2151800.

Het deficit in 6/m bedraagt . . - 3416044.

In het Rapport van eene finant. comm. B. bl. 4 leest men: » de ondervinding van eenige jaren heeft bewezen, dat de tekortkomst der eerste zeven maanden van ieder jaar, over jaren, die niet onvoordeelig waren, heeft bedragen 35 Tonnen."

De onduidelijkheid, die hier voorkomt, bestaat dáárin: is de berekening over de 7 jaren, 1817 tot en met 1823, die der gewone lasten en inkomsten, waren er buitengewone lasten daarenboven, en zijn die voor buitengewone middelen, zoo als papierengeld, promessen en leening in Bengalen voldaan? Als men vast stellen mag, dat zulks het geval niet geweest is, en alle uitgaven te zamen gevoegd zijn, dan zou het blijken, dat de evengenoemde drie Objecten, die te zamen twaalf Millioen bedragen, zeer ten onregte onder het montant der inkomsten van de meer gemelde jaren opgenomen zijn; dit is niet onverschillig te achten; het laat eene duisterheid in hetgeen het noodzakelijkste geweten moest worden, dat, namelijk, even als in de vroegere tijdperken, de behoeften elk jaar de inkomsten te boven gingen; en als men dat voor oogen had, dan was het zoo vast te

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

stellen, dat op dien weg wel alle voortgang onmogelijk was. Het gebrekkige dier wijze van berekening strekt zich tot op dezen tijd uit, en belet, dat men nog niet in staat is het gewone van die dienst te begrooten.

Maar zoo veel het eindelijke resultaat aangaat, is het hetzelfde; de geheele schuld, welker begrooting op gissingen rust, vertoont een verteerd kapitaal.

1. aan Gemunt papier . . .	*f* 5000000.	—
2. » Gouvernements promessen	- 4000000.	—
3. » Palmer & Co. . . .	- 3000000.	—
4. » Achterstallen in China.	- 1400000.	—
5. » Minister van Koloniën	- 1600000.	—
6. » Engeland	- 1000000.	—

Het is gebleken, wat het te kort voor de eerste 6/m van 1824 bedroeg; gevolgelijk is het blijkbaar geërroneerd, dat in de adstructive Memorie, op bl. 4, het te kort voor de diensten van 1824—1825 gesteld wordt op 4 Millioen; met alle gematigdheid is het overeenkomstig, alleen voor 1824 een te kort te stellen van . . . . . - 6000000. —

en als men de opgave van van Doornik aanneemt, dan bedraagt het te kort van de dienst van 1825 . - 5000000. —

Wat moet men nu voor 1826, 1827, bij toenemende oorlogskosten, in vermindering in quantiteit en waarde van de Koffij stellen? Buiten vergrooting stelle men . . . . . - 8000000. —

Het Totaal van *f* 35000000. —

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

is dus in elf jaren, boven en behalve alle de gewone inkomsten, verteerd.

Wat ongewone uitgaven aangaat, bij een Koloniaal Bezit zijn die met de meeste wijsheid niet te vermijden, en uitgaven van dien aard zullen in eene volgreeks van jaren altijd voorvallen; maar ik zal eene onwederlegbare aanmerking aanvoeren. Als de ontvangsten gedurende het tijdvak sedert 1817, anders dan zoo als ze gesteld geweest zijn, vermeerderd of verminderd waren, dan zou het totale te kort van 34 Millioen in die zelfde mate verminderd of vermeerderd zijn. Dit tijdperk nu van 1817 tot 1823 moet zulke buitengewone hooge opbrengsten doen blijken als immer vorige tijden opgeleverd hebben, en waarschijnlijk nimmer weder te wachten zijn. Het quantum van het stapelproduct de Koffij is in dien tijd jaarlijks toegenomen, terwijl de prijzen zich op eene overdrevene hoogte hebben staande gehouden; aannemende dat de gewone stand van den prijs voorheen 6 Piasters, en nu de middelbare prijs *f* 22 de Pikol is, en daar in het gemelde tijdperk die prijzen tot op *f* 60, 70, 80 zijn opgedreven. Daar het hier ontbreekt aan stellige berekeningen, kan ieder de calculatie, welke ik aanneem, vermeerderen of verminderen. Ik neem tot basis, dat het geheele Koffijproduct van Java circa 350000 pikols bedraagt, en stel, dat voor contingenten en geforceerde leveringen, daarvan jaarlijks in de handen der Regering komt 120000 pikols. Stelt men, dat de prijs, die gedurende de 7 jaren daarvoor in doorsnede is bedongen, *f* 55 geweest is, dan is het *f* 33 boven hetgene voor den middelbaren prijs gesteld is, hetwelk over de

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

de voormelde quantiteit bedraagt ƒ 3960000 's jaars, en in zeven jaren ƒ 27772000. Hieruit volgt het Besluit, dat in den gewonen loop van zaken de inkomsten met die som verminderd zouden zijn geweest, weshalve het dan aan het totale deficit van ƒ 34 Millioen zou gevoegd geweest zijn, en te zamen 61 Millioen zou bedragen hebben. Even blijkbaar is het, dat het evenzeer op de calculatiën voor tegenwoordig of in het vervolg vier Millioenen 's jaars afneemt van het bedrag der jaarlijksche inkomsten van het tijdvak van 1817—23.

Het Gouvernement heeft aan de Staten-Generaal alle inlichtingen, welke door de Indische Regering gegeven zijn, medegedeeld; ons komt echter nog eene omstandigheid voor, welke, onzes inziens, op de beraadslagingen veel invloed moest hebben: dat namelijk door de Handelmaatschappij circa 8 Millioenen guldens aan de Indische Regering gefourneerd is. Op de laatst geproduceerde balans van de Handelmaatschappij was de Indische Regering debet ƒ 8590000; deze transactie, die reeds 6 Maart 1825 gesloten was om 6 maanden daarna van kracht te zijn, bestond in een kontrakt van koop en levering voor eene reeks van jaren van een zeer aanmerkelijk gedeelte van het Koffijproduct van Java.

Daar nu zelfs de geringste verandering in het tarief van in- en uitgaande regten als een wezenlijk nationaal belang aan de overweging van de vertegenwoordigers wordt opgedragen, komt het ons voor, dat iets, hetwelk het wezen van den Koophandel en deszelfs allergewigtigste belangens betreft, ook niet aan hunne kennisneming onttrokken kan blijven.

Uit het voorafgaande is in het groot gebleken,

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

dat de staat, waartoe de behoeften van Java sedert de reeks van tijd, die onder beschouwing genomen is, tot zoo buitensporige hoogte opgedreven zijn, dat die door de Bezitting niet gedragen kunnen worden. Dat de inkomsten zeer aanzienlijk verminderd waren, en dat de opstand, door het verwoesten van gronden, daaraan moest toevoegen, en dat op die wijze inkomsten en uitgaven in eene schrikbarende onevenredigheid stonden, dat het wel waar is, dat de 8 Millioen, door de Handel-Maatschappij verstrekt, gebruikt zal zijn, om de oorlogskosten te schragen, of dringende schulden af te doen; maar dat het daardoor in de gedaante van een kapitaal gebruikt is, niettegenstaande het inkomsten zijn van verscheidene jaren, waardoor al weêr de gaping aanmerkelijk vermeerdert. Dat die staat van de geldmiddelen waarschijnlijk niet door het besnoeijen van eenige overtollige uitgaven, of door enkele bezuinigingen, zoo als die op bl. 7 der adstructive Memorie vermeld zijn, kan hersteld worden, zoodat daar in het betoog niet te vinden is, dat de Indische Regering in staat zal zijn, de schuld, die zij op zich stond te nemen van *f* 1400000 jaarlijks te betalen; maar veeleer, dat het wel zeker bleek, dat dit onmogelijk was, althans dat daarvoor geen redelijke grond van vertrouwen bestond noch bestaan kon.

Het is waar, tegen dit gevoelen staat dat van den redenaar, welke in de vergadering opstond, om zijne medeleden in den bijstand voor Java te doen bewilligen: het vertrouwen op zijne ervaring moest natuurlijk aan zijne redenen het hoogste belang bijzetten, wanneer hij zich dus hooren

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

ren liet: » ten behoeve van het thans gevraagd » krediet heb ik alles onderzocht, wat tot dit » onderwerp van zoo veel belang in betrekking » staat," *en ik ben stellig overtuigd*, dat deze be- » rekeningen volkomen juist zijn." Hoe veel invloed dit op de hoofdelijke stemming heeft, staat mij niet te beoordeelen.

Ook wil ik de voorafgaande redeneringen in het geringste niet doen strekken tot betoog, dat in dien bijstand voor Java niet had moeten bewilligd worden. Mijne pen zal ik niet tot zulke bekrompen inzigten misbruiken, maar het denkbeeld, dat de bewilliging op eenen schijngrond zou kunnen berusten, heb ik niet onopgemerkt voorbij kunnen zien. Als men den jammerlijken staat, waarin Java zich bevindt, niet in groote te zamenwerkende oorzaken, maar door ligt te bewerken bezuiniging meent te vinden, dan volgt ook daaruit, dat de middelen, die in het werk gesteld worden, den innerlijken staat van zaken voorbij zien, om zich comparatif tot kleinigheden te bepalen. Het komt mij voor, dat het doelmatiger ware, met vastheid, het onheil van Java in zijn' waren staat onder de oogen te zien. Nederland is tot die laagte niet gezonken, edelmoedigheid is haar niet vreemd geworden. Het is niet te denken, dat de Natie tot die opoffering niet in staat of ongenegen zou zijn, en dat het bestanddeel, hetwelk Java op de welvaart en den handelstaat van Nederland uitmaakt, niet hoog gewaardeerd zou worden. Het ernstige punt van beschouwing zou dan veranderd geworden zijn, door de erkentenis, dat Java buiten staat was tot het nakomen der verbindtenis, die haar opgelegd werd, en dat zij eerst daartoe in staat ge-

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

steld moest worden, door de krachtdadige maatregelen, die aangewend zouden worden.

Door de bewilliging van de Staten-Generaal was de Leening van 30 millioenen tot stand gebragt, en dat kapitaal in handen van het Gouvernement gesteld, om de verwarde finantiën en het miscrediet, waaronder Java zoo zwaar gebukt ging, te herstellen, en de welvaart op Java terug te brengen. Ik zal overgaan tot het overzigt, hoe die middelen aangewend zijn. Eer nog tot het gebruik der middelen voor den bijstand van Java in het werk gesteld kon worden overgegaan, was er een opstand van een' geweldigen aard uitgebarsten, waarvan de duur, evenmin als de gevolgen, berekend kon worden. Ik kan hier geene plaats geven aan het onderzoek van de oorzaken, welke die opstand veroorzaakt hebben, hoewel ik voorzien ben met de bewijsstukken, dat het gelegen is in de te nietdoening van pacht en huurkontracten van gronden, in de Vorsten Landen. Het Indisch Gouvernement heeft zelf die taak op zich genomen, door deszelfs publikatie dato 17 Mei 1827, die eene reactie is van den noodlottigen maatregel in Mei 1823 genomen, en welke weêr eene reactie was op de grondslagen voorheen door den Commissaris-Generaal genomen, Augustus 1818. De jongste publicatie dan, die van Mei 1827, ontvouwt, dat die maatregel gebiedend was voor het welzijn van Java, voor Landbouw en Industrie, hetwelk regtstreeks den herroepen' maatregel van Mei 1823 aanklaagt als aangekant tegen die eerste en groote belangens. Die maatregel mag dan goed genoemd worden, het zij zoo; het komt mij niet voor, dat er veel op te roemen valt. Het Gouvernement kon door deszelfs

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

zelfs magt zoodanig bezit verbieden; maar dat is nog iets anders, dan het regt te hebben over toelating, of weigering. De landen, die dan terug gegeven worden aan den Landbouw, zijn op het tooneel van den oorlog, en deelen in de verwoesting van de Producten, die aldaar te velde stonden. Is het eene daad van onregt geweest, die thans hersteld wordt, dan moesten Vorsten en Grooten voor de huur en pacht, wier opbrengst zij gemist hebben, en de geruineerde pachters voor de vruchten, die hun ontnomen zijn, schadeloos gesteld worden. De geruststelling, dat de Regering van de elementaire beginselen, die zij voorgaf, doordrongen was, kon voor de Ingezetenen alleen dááruit blijken, als zij die zegeningen over Java algemeen maakte, en niet alleen tot de Vorstenlanden bepaalde.

In eenen staat van zaken zoo als die, waarin Java zich bevond, is de eerste pligt, welken het goed verstand oplegt, die van het krediet staande te houden; de waarde daarvan is onberekenbaar in alle transactiën; het maakt de uitvoering van de nuttigste gemakkelijk, en doet vermijden tot onerreuser middelen zijne toevlugt te nemen.

De ontstane oorlog vorderde geheel maatregelen, die daarmede in verband waren. Het eischte, dat alle hulpmiddelen bijeen gehouden en niet gesplinterd werden. Het eischte, dat men voor alle de benoodigdheden van den oorlog eene ruimte van kapitaal in handen had, en in het oog hield, dat de oorlog zeer aanmerkelijke afbreuk aan de Inkomsten zoude te weeg brengen, die aangevuld moesten worden. Het crediet ongekrenkt te bewaren zoo als het bestond, liet toe het gemunt

geld,

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

geld tot op gelegenen tijd in omloop te houden, of zeer langzaam in te trekken. Er was geen het minste gevaar in te zien, noch het was een drukkende last, dat de Indische Bezittingen met vier millioen schulden bezwaard was; het was eene geringe schuld, mits de Inkomsten en Uitgaven in evenredigheid gebragt waren, en alles op een' geregelden voet in het nakomen van alle verbindtenissen gebragt was. Als men den houders van het rentegevend papier de keuze tusschen aflossing op den jaarlijkschen vervaldag, of bij vervolg tot den intrest van 6 pCt. geboden had, zou men met bewaring van crediet voor die aflossing waarschijnlijk geen kapitaal noodig gehad hebben, en eindelijk mag men vooronderstellen, dat men begonnen is, met hetgene waarmede geëindigd moest worden, de vernietiging van de schuld en de reductie van Intrest.

Aan de geldspeciën was een fictive, en onderling aan elkander ongeëvenredigde koers gegeven, hetgeen zeer groote verwarring en ongelegenheid ten gevolge gehad had. Het kon onmogelijk bestaan, dat men den gulden op een' koers van 30 stuivers, den piaster op 66 stelde, even als of de gulden, door de Nationale munt te zijn, en niet door deszelfs gehalte, zijne innerlijke waarde had. Het teregt brengen van die afwijking van alle regelen van handel en crediet, was even zoo nuttig, als het verlangend begeerd werd. Noodlottig is het voor Java, en voor zoo vele belanghebbenden in Nederland, dat met het onkruid ook de tarwe uitgeroeid schijnt. Het bezwaar, waarover men op Java zoo bitter, maar te vergeefs, geklaagd heeft, is gelegen in de gelijkstelling van den Indischen met den Hollandschen gulden. De eerste was van

al-

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

alle tijden af gangbaar geweest voor 30 stuivers Indisch en 26 stuivers Hollandsch, de Hollandsche gulden was 25 Indische stuivers: zoodanig, dat men, om een' Indischen gulden in te wisselen, daartoe aan een' Hollandschen gulden twee dubbeltjes moest bijpassen, om het te verkrijgen. De ropijen waren door de Indische Regering geslagen en uitgegeven tegen 24 stuivers Hollandsch, 30 stuivers Indisch; als dus ropijen onderling verschilden in gehalte en waarde, dan moet dit wel een abuis van de Regering in den tijd geweest zijn, en het kan de juistheid van den tegenwoordigen maatregel niet bewijzen. Wij beroepen ons op een Tijdschrift *de Hermes*, voor Augustus en September dezes jaars, waar men deze zaak zeer goed opgehelderd en betoogd zal vinden; het laatstgemelde stuk draagt de blijken van in Indië geschreven te zijn, en heeft eene bijzondere aanspraak op schranderheid en kennis. Het is eene daadzaak, dat de Indische Regering voor ieder Millioen Indisch, dat zij *uitgegeven heeft aan gemunt papier of promessen*, daarvoor eene waarde van 1,250000 *Hollandsche guldens ontvangen heeft.* Dat dezelfde schuld nu, door haar gerembourseerd, afgelost of ingetrokken wordt, met een millioen Hollandsche guldens, daarin kan men zeer moeijelijk vinden, dat gelegen is het afschaffen van alle schadelijke en onevenredige verhoogingen in den koers der speciën; als de ropij uitgegeven is voor 24 stuivers Hollandsch, en de gulden voor 20 stuivers Hollandsch, zoo bleef de verhouding dezelfde, als men de eerste in 30 stuivers Indisch, de laatste 25 stuiv. Indisch stelde: hier bestond dus geenerlei onevenre-

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

redigheid, die te verbeteren was; maar de nieuwe maatregel bragt het van evenredig tot onevenredig.

Nóg eene andere even gewigtige verandering werd door dien nieuwen maatregel geschapen. De Javaan had voor zijne ropij of Indische gulden ten allen tijde honderd en twintig duiten ontvangen. Het moest in het oog vallen, dat het eensdeels gemakkelijker en eenvoudiger rekening was, dat de gulden in honderd duiten gedeeld werd, het geen als eene genoegzame reden geacht en daartoe besloten werd. De duiten, die in 1826 geslagen en begonnen zijn uit te geven, hebben 327 stuks in het Nederlandsch ƒƒ; die in 1808 geslagen zijn, hadden 304 stuks; die van 1815 en 1816, hadden 298 stuks in het Nederl. ƒƒ, gevolgelijk aanmerkelijk zwaarder dan de laatste uitgifte. De Javaan had in dien heilzamen maatregel voor de Schatkist al zeer weinig behagen, en zijn misnoegen daarover bleek maar al te klaar.

20 Millioen tot bijstand voor Java verwachtte men, dat de hoorn des overvloeds over Java zou doen uitstorten, en welvaart en geleden leed herstellen. Maar het is of, sedert hetzelve daarvan het effect zoude hebben kunnen genieten, alle welvaart geweken is, en het niets anders dan den hardsten druk en diep verval van alle welvaart moest ondervinden. Daarin is niets overdreven, niets dat niet in de bewustheid van een ieder, en niet tot algemeene kennis, doorgedrongen is.

Met daaraan bij te voegen de acht Millioen door de Handel-Maatschappij aan de Indische Regering verstrekt, had zeker veel ten goede kunnen geschieden; het is of acht en twintig Millioen in plaats van de kassen der Regering te vullen, de-

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

dezelve tot op den bodem toe ledigden: in den loop van 1826 hielden de betalingen bijna op, alles bleef onbetaald; hem, die van de Regering te vorderen en aan haar te betalen had, werd het vereffenen geweigerd, hetgeen alles voor handel en crediet vreesselijk moest zijn in de gevolgen.

Daar reeds aan de rentegevende promessen, en het gemunt Papier, door dat Besluit, hetwelk den Indischen met den Hollandschen gulden gelijk stelde, zoodat hij, die *f* 125000 Holl. Cour. had uitgegeven, voor eene promesse van *f* 100000 Indisch. ook maar *f* 100000 Holl. Cour. terug ontving, 20 pt. Co. ontnomen was, werden met deze promesse maatregelen genomen, die wel voordeelig voor de schatkist waren, maar niettemin derzelver waarde en vertrouwen verminderden. Bij Publicatie dato 27 Maart werd de doorloopende Intrest der Gouvernements promessen van 9 pr. Co. na den dag van den 1 April tot 6 pr. Co. gesteld, terwijl de vervallene promesses niet geprolongeerd, geen voortgaande Intrest daarop betaald, en ook even min afbetaald werden.

De vereeniging van al hetgene jammer en verwarring over Java uitbreidde, deed nog meer en meer zijn' ontzettenden invloed gevoelen. Wij staan in onze beschouwing voor een' maatregel, die ons waarlijk verbijsterend voorkomt. Het is de emissie van koperen munt, niet in de hoeveelheid, die voor eene scheidemunt, in de kleinste onderdeelen van het maatschappelijk bestaan geëischt wordt, neen; maar als een circulerend medium voor alle zaken van crediet en handel, in de groote en belangrijkste zaken. Andermaal moeten wij te dezer zake den lezer verwijzen naar de beide stukken in

in de *Nederlandsche Hermes* van Augustus en September; het is aldaar met duidelijkheid en breedvoerigheid ontwikkeld; het verbiedt mij die hier ter plaatse over te nemen. Bij alle beschaafde en handeldrijvende volken is goud en zilver als middel van ruiling aangenomen; de overeenkomst van gewigt, de overbrenging van hetzelve, met en tusschen iedere, zelfs de verst verwijderde plaats, is op een' onbewegelijk vasten voet gesteld; men kent gewigt en gehalte van iedere muntspecie, en geheel de beschaafde handeldrijvende wereld brengt die, welke op zijne plaats in omloop is, in juiste evenredigheid met de muntspecie van elke andere plaats hoegenaamd: daardoor weet de Noord-Americaan zeer naauwkeurig, hoeveel goud of zilver hij te Napels en te Canton voor zijn Katoen kan bedingen. De Nederlandsche koopman weet zeer juist, hoe veel goud of zilver hij voor eene hem bekende quantiteit Tarwe te Odessa, of in Pommeren uitgeeft; hoe veel goud of zilver hij voor eene elle Laken in St. Domingo, of op Maltha verkoopende verkrijgt; maar als nu te Napels of te Calcutta, de gehalte of het gewigt van de aldaar koers hebbende geldspecie gealtereerd werd, zou voor het Katoen zoo veel minder verkregen worden; hij zou dan of een' meerder prijs nominatif moeten ontvangen, tot verkrijging van dezelfde innerlijke waarde, of hij zou zijn handelbedrijf moeten staken. Als zoo veel minder in innerlijke, schoon nomineel gelijk staande, waarde verkregen werd op St. Domingo, of Maltha, voor eene elle Laken, moest het verkeer daarmede op St. Domingo of op Maltha ophouden. Dit besluit omvat geheel den wereldhandel; alles rust daar-

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

daarop; goud en zilver is het éénigste ruilingmiddel; er is geen grondslag buiten dien; de nomineele waarde is terstond en overal tot de innerlijke terug gebragt. Het is er verre af, dat deze grondregel slechts voor het verkeer tusschen volken onderling zou bestaan; hij bestaat in iedere maatschappij, en het zou tot alle ongerijmdheden leiden, zoo men beweerde, dat men voor twee gulden even zoo vele koopwaren zou kunnen verkrijgen, als voor twee daalders, of dat een bevel of eene wet het vermogen heeft, dat ongelijke gelijk te maken.

Dit stelsel is dus de spil, welke de handelende wereld in beweging brengt; verbreek de vastheid, de onderlinge verhouding, en geheel de koophandel ligt in verwarring. Verbreek ze op eene plaats, dan is die plaats van alle verkeer uitgesloten.

Als het verstand de waarde dezer regelen erkent, staat hetgeen daartegen werkt volkomen gelijk met te willen, dat een vierkant een cirkel zij. Wat is eene muntspecie, waartoe bestaat de muntspecie, waarom is het, dat de munt het teeken van het Rijk, de beeldtenis van den Souverein draagt? die vragen vinden hare oplossing in het wezen der zaak zelve, zoo als wij dit boven hebben ontleed; ontneemt men er dat aan, dan is er geen antwoord te geven.

Wanneer eene Regering gemunt papier in den omloop brengt, heeft het als grondstof geene waarde; het vertrouwen, hetwelk het kan verkrijgen, berust dan op de zekerheid, dat zij in staat is hetzelve tegen goud of zilver ter eeniger tijd in te wisselen, en het rust op het onwankelbaar ver-

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

trouwen, dat het gedaan zal worden, en dat geene bekrompene middelen dit immer te keer zullen gaan.

Als er tot het hiervoren genoemde middel overgegaan wordt, zou het eene heiligschennis zijn, vooruit aan de regtmatigheid van dat vertrouwen te twijfelen. Het geeft niets meer dan vertrouwen, en geenszins de zekerheid, die alleen in het beteekenende te vinden is; maar dat vertrouwen heeft dan een kenmerk van opregtheid, welke ieder in staat is te schatten.

Geheel anders is het er mede gesteld, wanneer men eene munt wil doen gelden voor eene nominecle waarde, welke door derzelver innerlijke waarde niet gehandhaafd wordt, dan vindt men geen' waarborg, dat dezelve de waarde, die er aan gegeven is, zal behouden. Het crediet van zoodanig eene munt kan onmogelijk staande gehouden worden: want de eenvoudigste berekening geeft de overtuiging, dat het weder intrekken van dezelve niet alleen al het voordeel van den maatregel te niet zou doen, maar een zeer belangrijk verlies aan de Schatkist zou veroorzaken: doordien de gefingeerde waarde niet alleen, maar ook met dezelve die, welke er aan te koste gelegd is, geheel te niet gedaan zou worden.

De emissie van de koperen munt op Java schijnt mij toe, als scherpzinnige finantiëele maatregel, niet boven aanmerkingen verheven te zijn. De opgebragte kapitalen, als bijstand voor Java, doen onderstellen, dat het verstand dezelve, tot bereiking van dat oogmerk, absolut en alleen gebruikt heeft, en de emissie van de koperen munt heeft een groot gedeelte van de Leening van 20 Millioen ge-

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

gebruikt; gevolgelijk heeft men aangenomen, bijna de helft der ongelegenheden, waaronder Java gebukt ging, daarmede te herstellen.

Wij nemen voor onze berekening tot grondslag het aangevoerde in het Vertoog van Augustus, pag. 34 tot pag. 40 van *de Hermes* te vinden; daaruit blijkt, dat:

De waarde van 100 ℔ oud gewigt, aan koper, hetwelk aan die waarde besteed is, bedraagt *f* 60

Voor het zuiveren en het pletten van de bladen koper . . . . . *f* 20

Voor het maken van de plaatjes tot duiten *f* 13

Voor den muntslag der duiten . . . . . *f* 16

Gemaakte kosten, die aan de grondstof of innerlijke waarde het geringste niet toevoegen, *f* 49

Dat dezelve op Java uitgegeven worden voor *f* 3. 21 c. het Nederl. ℔, hetwelk voor de 100 oude ponden is . . . . . *f* 162. 10

Ergo, dat de fictive waarde vermeerderd wordt met eene winst van . . . . . *f* 53. 10

Voor welker nomineele waarde de duiten op Java uitgegeven worden . . . . . *f* 162. 10

Gevolgelijk zijn er gekocht 5,400000 ℔ koper à *f* 60, *f* 3,240,000

Daaraan is verkwist, zonder dat daardoor eenige innerlijke waarde aan de grondstoffen is bijgevoegd, à *f* 49 den ouden Centner . . . . . - 2,646,000

f 5,886,000

Door de uitgifte in duiten op Java à *f* 1. 21 ½ of *f* 62. 10 per Centner, is daarop eene winst genoten van . . . - 2,929,000

f 8,815,000

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Vermits voor 5,400000 ﬀ of wel 2,700,000 Ned. ﬀ uitgegeven wordt tot *f* 325, is er gevolgelijk verkregen. . . *f* 8,775,000

Ik geef dit slechts als eene approximative, geenszins als eene stellige naauwkeurige begrooting, omdat het mij genoeg is. Al hetgene op de *f* 49 onkosten bezuinigd geworden is, verzwakt in niets het onereuse van de uitgifte.

Daaruit zie ik, zoo als een ieder het ziet, dat het besteden van circa 2 ½ Millioen aan onkosten, die aan waarde niets bijgevoegd heeft, alleen geschied is, om het als middel te gebruiken, en daardoor eene winst van bijna drie Millioenen te verzekeren.

Het legt bloot, dat een onderstand aan Java, niet te boven gaande *f* 3,240000 innerlijke waarde, haar toeberekend geworden is voor *f* 8815000.

Het legt bloot, dat zonder eenen gulden meerder uit te geven, aan goud en zilver, en dus aan reële waarde, naar Java, had kunnen gezonden worden *f* 5,886000, in plaats van eene innerlijke waarde van *f* 3,240000.

Maar zou het niet zeer gepast zijn te vragen, of de maatregel, die in het belang der Schatkist is, ook in het belang der Geadministreerden is, om dien aan te nemen? Het gezamenlijk belang der kooplieden en kapitalisten van Java is het belang van Java zelf. Op die vraag zal ik, met voorbijgang van alle redeneringen, dit alleen antwoorden. Het fictive gedeelte van waarde aan de koperen munt gegeven, heeft den geringsten steun niet, en vergaat gelijk de sneeuw voor een' zonnestraal; het is onmisbaar, dat die fictive waarde in haar geheel verloren gaat; nu verliest het koper,

bij

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

bij inwisseling tegen het zilver, nog maar 22 pCt., hetgeen ook nog door Java geleden moest worden.

Ik heb dit gedeelte met ééne aanmerking te besluiten. Het muntstelsel, zoo als hetzelve voor dit Rijk vastgesteld en aangenomen is, is vooraf op het naauwkeurigst onderzocht bij de Staten-Generaal, en na op alles gelet te zijn, waarop in eene zoo moeijelijke en hoogst gewigtige zaak te letten viel, aangenomen. Is niet Nederland (met de Bezittingen) het Rijk in deszelfs geheel? Men kan zeggen, dat het koperen geld niet eigenlijk tot het muntstelsel behoort, vermits het alleen als eene scheidemunt in omloop gebragt wordt. Maar als het koperen geld in plaats van dat te zijn, een circulerend medium, in zoodanige massa uitgegeven wordt, dat het goud en zilver uit den omloop verdringt, dan kan het niet te regt uit het muntstelsel uitgesloten worden.

Hetgeen ook veel toebragt, om het aantal der ongelukken te vermeerderen, was het onvoorziens ontslag van een aantal ambtenaren, of het toeleggen van een wachtgeld aan dezelve, waarvan zij onmogelijk bestaan konden. Het administrative vereischte ontegenzeggelijk bezuinigingen; maar zoodanige maatregelen baren schokken, waarvan dikwijls de naweeën nog lang gevoeld worden.

De Handel-Maatschappij onderdrukt de inkomsten van de Regering, en belemmert den vrijen handel. Reeds vroeger heb ik het gedenkwaardige Koffij-contract aangehaald. Het monopolie van de opium is niet, naar oud gebruik, openlijk aan de meestbiedenden, maar onder de hand, aan de Handel-Maatschappij gegund. De Japansche Handel is aan de Handel-Maatschappij afgestaan; als

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

de Regering op dien Handel verloor, is het niet denkelijk, dat de Handel-Maatschappij dien zou hebben aangenomen; vermeerderde het hare inkomsten, dan moet zij in hare verlegene omstandigheden die inboeten.

De Handel-Maatschappij voorziet het Gouvernement van alle benoodigdheden. Alleen als zij de benoodigdheden niet in voorraad noch op zee heeft, worden er aankoopen bij den Vrijen Handel gedaan. Zoo als dit in het groot van uitwerking is, is de Handel-Maatschappij zelfs niet te hoogmoedig, om ook het bedrijf van den kleinen winkelier op zich te nemen. Voor mij ligt eene rekening van door de Handel-Maatschappij aan een Nederlandsch schip geleverd bier, vruchten op brandewijn, keukenzuren, korenten, razijnen, pruimen en roomsche boonen, alles bedragende te zamen *f* 197. Aan de schepen *Zeemanshoop* en de *Fredrik*, ladende voor de Handel-Maatschappij, is toegestaan aan de kleine havens te laden; den schepen, die aan den Vrijen Handel toebehooren, wordt dit geweigerd.

Op Rhio hadden de Chinezen met een zeer gunstig gevolg de cultuur van de Gambiers uitgebreid; dezelve was voor verre het grootste gedeelte voor de consumptie van Java geschikt; tot aan 1822 had Rhio door jaarlijksche subsidiën ondersteund moeten worden; in 1824 heeft Rhio van het surplus van hare revenuen *f* 100 geremitteerd. Het product van de Gambiers was geklommen tot op 70000 pikols. Voor den uitvoer werd op Rhio één gulden per pikol betaald, en op Java was de invoer vrij van regten. Er was niet één eenig onder de Nederlandsche etablissementen, hetwelk zoo zeer in welvaart toegenomen

was.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

was. De Commissaris-Generaal nam het besluit, om de Gambiers bij den invoer op Java te belasten met *f* 8 per pikol met Ind. vaartuigen, en met *f* 12 met vreemde schepen, hetgeen den prijs te Rhio van *f* 12 à 16 tot op *f* 3 à 4 heeft doen vallen; ten gevolge daarvan, hebben de Chinezen hunne plantaadjes laten vervallen, en verlaten de plaats.

Aan alles, wat op de welvaart van Java en van de inkomsten van het Gouvernement drukt, voegt zich ook de geringe waarde, welke de fijne specerijen thans in den Handel hebben.

De slotsom dezer redenering stelt in het licht, dat de bedroevende staat, in welken Java zich in 1825 bevond, door de middelen, die sedert tot deszelfs herstel zijn aangewend, niet gebeterd, maar integendeel het schrikbarend verval der Bezitting op het hoogst geklommen is.

In dezen staat van zaken is, bij het openen der sessie van de Staten-Generaal, des Konings voordragt verschenen tot het doen van eene Leening, ten bedrage van *f* 2700000 voor de Oost-Indische Bezittingen. Aan deze voordragt is gevoegd geweest eene Memorie, strekkende tot aanprijzing en opheldering van den voorgestelden maatregel.

De praemisse van die Memorie, zeggende dat de Leening van 20 Millioen middelen heeft opgeleverd, om onderscheidene bezwaren, welke de Indische Regering drukten, weg te nemen, schijnt de redenering, die ik gevolgd heb, tegen te spreken; dit mag ik slechts als eene onderstelling, geenszins als een bewijs achten. Veeleer mag ik zeggen, dat ik daadzaken heb bijgebragt, welke, alzoo dezelve in die Memorie niet zijn tegengesproken, onverminderd in waarde zijn ge-

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

bleven. Daarmede is volkomen bestaanbaar, dat in andere opzigten bezwaren, die de Indische Regering drukten, weggenomen kunnen zijn. De staat, waartoe Java gebragt was, en nog is, heeft niet alleen bij de Staten-Generaal, maar op het publiek, een' zeer ernstigen indruk gemaakt; de grootste voldoening voor des Konings Ministers moest gelegen zijn, om aan de natie dienaangaande de blijken voor te leggen van hetgene op dien weg tot wezenlijk voordeel van Java verkregen was. Wordt dit verzuimd, dan blijft de wensch onvervuld, dat de Wetgevende van de uitvoerende magt inlichtingen vrage over de wijze, op welke de bewilligde bijstand besteed is, en den staat, waarin zich Java, volgens de jongste berigten, bevindt.

Er bestaat slechts eene betrekkelijke grootte, en in de betrekking tot de behoefte van een Gouvernement kan men de gevraagde som niet zeer gewigtig achten; niet zoo gewigtig, dat het noodig zou zijn, de hulp van het Moederland daartoe in te roepen; een individu zou op onderpand, secuur verband en goed crediet, zoodanig kapitaal te Batavia zich zeer gemakkelijk verschaffen. Het vertrouwen, bij nooit gekrenkte engagementen, verstrekt een weldadig Gouvernement in plaats van onderpand of zekerheid; en de middelen, om hetzelve voor een' tijd met een kapitaal behulpzaam te zijn, zou hetzelve niet minder dan de individu tot zijne beschikking gereed vinden. Het verliest zich, om hierbij nog in aanmerking te nemen, dat dit vermoedelijk in Nederland tot eene matiger taks van intrest kan verkregen worden; hoe zou het in de schaal kun-

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

kunnen gelegd worden tegen het bezwaar van het opbrengen daarvan in Nederland, en het opleggen dier schuld aan de natie? De groote drangredenen, om Java te redden en in deszelfs verlegenheid te hulp te komen, en voor de Staten-Generaal om daarin te bewilligen voor de natie, zijn niet volkomen dezelfde, met, volgens de praemisse van het ontwerp van Wet, aan eene onderstelde bestaande ruimte *(eenige meerdere ruimte van gelden)* aan het Indisch Bestuur te bezorgen.

Op die wijze zouden de hulpmiddelen, die, uit de gevraagde leening, aan Java toegeschikt worden, op zee kunnen kruisen, hetzij geheel of gedeeltelijk, met de Remisen uit Java naar Nederland, voor haar engagement van 1828, 1829.

Een eenvoudiger middel, dan de gevraagde leening, zou bestaan, om Java's Bestuur, gedurende 1828 en 1829, te ontheffen van deszelfs verpligting der jaarlijksche afbetaling op de leening van 20 Millioen.

De noodzakelijkheid voor de gevraagde leening zou gelegen kunnen zijn in de erkentenis van hetgene ik beweerd heb, dat à priori zeker was; dat namelijk Java, in deszelfs tegenwoordige gesteldheid, niet in staat is, aan de verpligting, die wij haar opgelegd hebben, te voldoen. Het heeft echter geen gering bezwaar in zich, om dit aveu op de jaarlijksche begrooting voor de behoeften van het Rijk telken jaar te herhalen.

Nog ééne aanmerking: op het eventueele tijdstip, dat aan den verwoestenden opstand een einde maakte, zou zich aan de onderstelde bestaande ruimte van geld, als van zelve, en uit den aard der zake, eene meerdere ruimte van geld voe-

 gen.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

gen, daardoor, dat het alle buitengewone geldbehoefte dadelijk doet ophouden, en dagelijks aanmerkelijke sommen in de kas deed behouden, die er te voren moesten uitstroomen; en nu ben ik genaderd aan eene periode, de derde in de reeds vermelde Memorie, welke ik hoop dat mijne landgenooten, mijne lezers, niet minder getroffen heeft. » Het Moederland kan tot herstelling van den achterstand van Java geen meer offers brengen! Dit axioma loopt veel te verre vooruit, dan dat iemand daaraan zijne stem zoude bijvoegen; het is vreemd dezelve te zien voordragen, bij het voorstel van eenen onderstand voor Java.''

Wij lezen dan verder: » om het alsdan in te » treden tijdperk (het einde van den binnenlandschen oorlog) van beheer met vrucht eenen re» gelmatigen aanvang te doen nemen, hetzelve » door geregelde betalingen van het oude af te » scheiden, en het evenwigt in de publieke zaken » te herstellen.'' Ik heb aan deze regelen al het bedaarde nadenken besteed, dat in mijn vermogen is, en het komt mij voor, dat de uitlegging die ik er aan zou moeten geven niet bestaan kan. Alle schulden, alle engagementen, alle vorderingen ten laste van de Indische Regering, gemaakt tot vóór, of met den dag van de herstelde rust op Java, wordt op »achterstand'' geplaatst. Neen die heillooze kunst-administratie! die ons van het metaphysisch fransch vernuft zou hebben aangekleefd, kan het doel niet zijn. Zullen wij koelbloedig aan onze Bezitting, aan de kinderen van het Moederland, vooruit verklaren, dat als zij den dageraad toejuichen, die het verkwisten van Menschenbloed stuit, en rust en vrede herstelt, dat

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

dat zij dan aan den avond van dien schoonen dag het hoofd op de borst moet laten zinken, door het besef van den slag, welken het Moederland haar toebereid had, die hare laatste krachten moet uitputten, en haar overgeven aan eene kwijning, waarvan zij niet te herstellen is?

De Commissaris-Generaal des Konings over Neêrlandsch Indië geeft in de verbindtenissen, welke hij zal aangaan, al die plegtige zekerheid voor de onschendbare vervulling derzelve, die hij, in naam des Konings, voor het Rijk aan de verbindtenissen gaf, welke hij te voren had aangegaan; er kan derhalve geen het minste onderscheid worden voorondersteld tusschen de vroegere en toekomende schulden, of die, welke dagelijks worden aangegaan door de Indische Regering; beiden hebben zonder onderscheid dezelfde deugdelijkheid, beiden hebben het volkomenste regt en aanspraak op alle de middelen en inkomsten der Bezitting, door middel van welke die betalingen moeten worden gekweten.

De schulden der O. I. Compagnie, en die der Indische Regering, onder haar, waren die van een op zich zelf staand ligchaam; de gemaakte schulden van Java zijn de schulden der Nederlandsche bezittingen, en dien ten gevolge de schulden van Nederland; het is niet te beweren, dat de Ind. Regering anders dan uit die kracht gehandeld heeft, en handelt. Als men voor een oogenblik zich bepaalt tot den oorsprong der schuld, dan kan er geen verschil van begrip zijn, dat niet die, welke geboren zijn uit de middelen tot het behoud der bezitting, tot afwering van overheersching, onder de dreigendste gedaante, dat die

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

die schulden niet tot de heiligste verbindtenissen behooren, welke de allereerste en krachtigste aanspraak op voldoening hebben, en in derzelver aard niet ongelijk zijn aan het regt van op Bodemerij verstrekte gelden.

Als men zich tracht te vertegenwoordigen de vermoedelijke gesteldheid der geldmiddelen van de Indische Regering op den dag van den herstelden vrede, maakt de groote verlegenheid, en de schaarschheid van geld, welke doorgaans bestaan heeft, het waarschijnlijk, dat alles in het werk gesteld is, wat mogelijk was, om de ontvangst der inkomsten te bespoedigen, waardoor het achterstallige slechts van een gering bedrag zal zijn; en het is even waarschijnlijk, dat de dagelijksche geldbehoefte en dringende betalingen, die er te doen waren, geene welgevulde kassen op het meergemelde moment kunnen hebben gelaten; althans dat beide deze objecten ten eenemale ongelijk staan aan de vroegere schulden, of nog onvereffende kosten van den oorlog. Het zal dan ook ten allerduidelijkste blijken, dat men geen ander denkbeeld van den staat der geldmiddelen van de Indische Regering kan maken, dan dat hare hulpmiddelen geheel uitgeput zijn, waaruit de zekerheid ontstaat, dat zij ontbloot is van de middelen, tot vereffening van hare vroegere schulden en engagementen: weshalve dan die geheele achterstand een verbazend bedrag, zonder middelen tot deszelfs kwijting, vertoont.

Als men wil beweren, dat dit voorstel niet in de zaak gelegen, maar overdreven is; dat er ruime middelen zijn tot vereffening van den achterstand: waartoe dan de afscheiding? een maatregel, die

in

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

in zich zelven niet dan onrust, schrik en schade verwekt, niets anders doet vooruit zien, dan onbepaald uitgestelde betaling, geregte vrees en twijfel, of die ooit volgen zal; maar zoo wanneer wij vooruitloopen met de verklaring, dat Nederland daarin niets kan dragen, en dat zich daaraan de zekere bewustheid voegt, dat de Indische Regering daartoe geene hulpmiddelen bezit, dan werpen wij dien ontzettend zwaren last op Java en op de Ingezetenen der Bezitting. En reeds terstond, zoo ras die gemelde memorie te Batavia bekend wordt, moet het uitwerksel daarvan zich onmiddelijk en schrikbarend vertoonen in den schok, dien het aan het crediet en op de waarde van alle Gouvernements engagementen geeft, en de vreesselijke verwarring, welke daaruit moet ontstaan.

Ik onthoude mij thans de oorzaken te ontvouwen, waardoor Java in dien droevigen staat is; het is genoeg, dat ieder een doordrongen is van het besef, dat het zoodanig gesteld is; dat alle welvaart is geweken, alle handel vervallen, en het geheel den rampzaligsten staat vertoont; dat de middelen zelve, die tot herstel van de Bezittingen aangewend zijn, ongemeen zwaar gedrukt hebben op het geldvermogen en op de Ingezetenen; zal men dan aan die onderdrukte Bezitting ook het onbillijk dragen van dien achterstand opleggen, hetwelk hare geheele ruine ten gevolge moet hebben? Het is volkomen gelijk aan een nationaal bankroet, het afscheiden van de schuld, en het bestempelen van eenen achterstand, heeft niets dubbelzinnigs meer; het heeft geen ander doel, dan om de verpligtingen, welke op ons rusten, op de ongelukkige bewoners van Java te leggen.

Is

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Is het twijfelachtig, of wij door zoodanige maatregelen Java buiten staat stellen tot het opbrengen der jaarlijksche ƒ 1,400000, waartoe het verbonden is, tot vereffening van de leening van 20 millioen; en is het niet even blijkbaar, dat die geheele schuld door de afscheiding tot den achterstand gebragt wordt, vermits het niet de vervaltijd en de termijnen zijn, maar alleen de tijd, waarin de schuld aangegaan is, zoo als de geheele afscheiding volstrekt uitdrukt, en zulks bepaalt. Zijn dan alle schulden geene verbindtenissen? waar is het onderscheid tusschen de eene en de andere verbindtenis? Het goed regt kan die niet ontwaren; het kan zijn, dat de magt die onderscheiding ontdekt, en buiten aller betwisting stelt.

Als wij in staat waren tot het bedrijven van zoo veel onregt, zoude het dan staatkundig, wijs en goed geacht mogen worden? Als wij de Bezitting en de bewoners verarmen en in het ongeluk storten; maken wij het dan daardoor, zoo niet onmogelijk, althans oneindig moeijelijk, om op Java welvaart en bloei terug te roepen? Als wij Java zoo stiefmoederlijk behandelen, door aan hetzelve die zware afgescheiden schuld op te leggen, om daardoor te eerder te verkrijgen, dat hetzelve het Moederland met al zijne krachten ondersteune, en zoo doende de lasten op Java laden, en het Moederland de vruchten inwoekeren: zouden wij dan voorbij kunnen zien, dat wij in de Bezitting eenen onverzoenlijken haat tegen het Moederland zouden stichten, waarvan de gevolgen onberekenbaar zijn? Het is mogelijk, dat men van oordeel is, zulks te kunnen braveren; maar het is ook mogelijk, dat men

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

men er zich van zou kunnen beklagen. Het is niets ongewoons, om de belangen der Bezitting van die van het Moederland te hooren afscheiden.

Het komt mij voor, dat wij ons den staat dezer zaak op de volgende wijze moeten voorstellen. In het verleden jaar hebben wij den verwarden en hulpbehoevenden staat der geldmiddelen van Java leeren kennen; wij hebben die behoefte begroot, en daarvoor hulp geboden. Het ongeluk heeft gewild, dat eene »force majeure" een groot en aanmerkelijk gedeelte van dien verleenden onderstand aan deszelfs bestemming heeft moeten onttrekken; van dien aard was de uitgebroken opstand, die dwong om gelden daartoe te gebruiken, vermits daaraan op geene andere wijze voorzien kon zijn. Kan men dat gedwongen gebruik afkeuren, of wenschen, dat het in den toestand der zaken, zoo als die bestond, niet geschied ware? Gewis niet. Als wij het dan in waarheid billijken, dan kan zulks in niets verzwakken de verbindtenis, die wij op ons genomen hadden, om Java uit deszelfs verlegenen staat te redden. Ik geloof daarbij die beweegreden nog te moeten aandringen, dat, vermits het de Bezittingen van het Rijk zijn, het Rijk daardoor met de daad verbonden is.

Dit is mijns inziens de weg, welken de eer, de staatkunde, het belang, de zedelijkheid, ons gebieden te betreden; de wijsheid en behoedzaamheid doen ons stil staan en hare waarschuwende stemmen dwingen ons tot de erkentenis, dat de staat der Indische Bezittingen deerniswaardig en tot op het uiterste gebragt is; dat er oorzaken buiten onze magt daartoe hebben medegewerkt,

maar

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

maar oneindig veel meer en wel hoofdzakelijk, dat wij, na verloop van meer dan twee eeuwen Koloniaal bezit, nog rondzwerven, zonder vaste beginselen, noch kennis van Koloniaale Regering, waardoor wij van den eenen misslag tot den anderen vervallen zijn; de staat der bezittingen getuigt daarvan; dezelve getuigt, dat als wij op dien weg willen voortgaan, het totaal bederf der Bezittingen te vreezen is. Met de volkomenste overtuiging voor mij zelven, zegge ik, en mogt het zijn, dat ik die overtuiging bij mijne lezers had kunnen voortbrengen, dat de afscheiding van de Indische schuld, een gewaagde stap is op dien weg, welke tot het ongeluk der Bezittingen geleid heeft.

Wat kan er te wenschen zijn, of verlangd worden, ten aanzien van de waarde eener Kolonie, welke in Java niet gevonden wordt; eene insulaire ligging zoo gelukkig geplaatst, dat de weelderigste verbeelding er zich geene voortreffelijker kan uitdenken, of die meerder verscheidenheid voor handels-ontwerpen opleveren; een grond zoo onuitputbaar rijk, die aan de nijverheid alles overdadig en met weinig arbeid geeft; eene luchtstreek, die, mild en zacht, geene verwoestende orkanen baart; op de berghoogten alle temperaturen aanbiedt, alle voortbrengselen geeft, en niet één weigert; eene talrijke bevolking, in haren aard landbouwend, daarin bedreven en gewillig; gedwee en zachtzinnig, die geene karaktergebreken heeft, welke aan beschaving in den weg staat, of eene zachter Regering tegenstreeft, of in wier midden geene veiligheid of vertrouwen heerscht: met zoo milde hand heeft de Natuur Java be-

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

begiftigd, rijker grondstoffen worden nergens, en zeer zeldzaam worden zij in die mate gevonden. Zoodanig gewest heeft in zich zelf bloei en welvaart geworteld; de waarde van Java is nooit tegengesproken of verzwakt; vrienden en vijanden hebben daaraan regt gedaan, en deszelfs waarde boven die van alle Europeesch bezit in de beide Indiën verheven.

Het kan dan ook in geen' twijfel gebragt worden, dat in het bezit en behoud van Java voor ons eene groote waarde gelegen is; er ligt niets in den weg, om Java in dien staat te brengen. Wij hebben slechts op groote en verlichte beginselen onze Regering van Java te hervormen, de Natuur niet tegen te streven, en op den weg, dien zij aanwijst, voort te gaan; onze maatregelen op schrander beleid en helder doorzigt te gronden, al het verkeerde, dat wij gesticht hebben, omverre te werpen, vooringenomenheid en vooroordeel te overwinnen, aan de kwaadwilligen hun vermogen te ontweldigen, met vermijding van alle geldverkwisting, en spaarzaamheid en goede trouw tot leidslieden te nemen. Zonder dusdanige hervorming is er aan geen herstel van Java te denken; met het ernstige voornemen en den vasten wil, om die geheele hervorming tot stand te brengen, wordt er weêr een volkomen grond van zekerheid geboren, waarop wij kunnen voortgaan, met die hulp en onderstand, welke zij nog zal behoeven, en het zal dan geene teleurstelling blijven, dat Java geene rijke vruchten in den schoot van het Moederland uitstort.

Ik heb bewijsredenen bijgebragt, die zich tegen het bewilligen in den gevraagden bijstand voor Ja-

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

va aankanten; met een zoo onbeduidend kapitaal is Java niet verbeterd; de Leening moet als middel dienen voor de afscheiding van de schuld, en tot het daarstellen van »den achterstand." Ik erkeer in het vertrouwen, dat ik redeneringen heb voorgesteld, welke in staat zijn indruk te maken, en de aandacht op dien voorgestelden maatregel te bepalen; de gevolgen van die afscheiding van schuld zijn voor Java zoo vreesselijk en zoo gewigtig, dat ik, op grond van goede redenering, heb willen beproeven, door al hetgene in mijn vermogen is, of ik iets vermogt toe te brengen, waardoor dat onheil van Java af te keeren was.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA